

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอนประการหนึ่ง ก็คือ ผู้เรียน ดังนั้นการที่จะสอนได้ดีมีประสิทธิภาพ จึงต้องรู้จักและเข้าใจ ลักษณะธรรมชาติของผู้เรียนในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้ทราบถึงลักษณะและวิธีการเรียนของผู้เรียน ซึ่งแต่ละคนย่อมมีไม่เหมือนกัน ดังนั้นสิ่งสำคัญในการดำเนินการสอน จึงควรจะได้มีการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลัก เพราะนอกจากจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพแล้วยังจะทำให้ทราบถึงวิธีการหรือแบบการเรียนของนิสิตนักศึกษาได้โดยตรงอีกด้วย มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงควรจะให้ความสนใจ และทำการศึกษาเรื่อง ของความแตกต่างระหว่างบุคคล และแบบการเรียนของนักศึกษา อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ศึกษาแบบการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร
2. เปรียบเทียบแบบการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร จำแนกตามระดับชั้นปี สาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2533 มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวนทั้งสิ้น 961 คน โดยใช้แบบสอบถามวัดแบบการเรียน (Student Learning Style Questionnaire) ของ กราชาและไรช์แมน (Grasha and Reichman) ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 866 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.01

แบบสอบถามวัดแบบการเรียนรู้นี้เป็นแบบให้ผู้ตอบประเมินค่า 5 ระดับ (1-5) โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนโดยทั่วไป ของผู้ตอบ เพียงคำตอบเดียว ข้อคำถามในแบบสอบถามจะประกอบด้วยรายละเอียดของข้อคำถามของแบบ การเรียนทั้ง 6 แบบ คือ แบบอิสระ แบบหลีกเลี่ยง แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา แบบแข่งขันและ แบบมีส่วนร่วมซึ่งวางสลับปะปนกัน เพื่อไม่ให้ผู้ตอบทราบว่าข้อคำถามนั้นเป็นของแบบใด ผู้วิจัย ได้ทำการทดสอบเครื่องมือ โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 14 ท่าน นิยามแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุง เพื่อนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักศึกษา จำนวน 80 คน และ หาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ได้ค่าความเที่ยง 0.75

2. การวิเคราะห์ข้อมูล กระทำโดยการหาความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลด้าน สถานภาพ สำหรับข้อมูลแบบการเรียนรู้ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ของจำนวนนักศึกษาใน แต่ละแบบการเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ใด มีความถี่สูงสุด ถือว่านักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ชอบแบบการเรียนรู้แบบนั้น แล้วทำการเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ จำแนกตามตัวแปร ระดับ ชั้นปี สาขาวิชา และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-Square, χ^2) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์แบบการเรียนรู้ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด จำนวน 281 คน หรือ ร้อยละ 32.4 รองลงมาเป็นแบบร่วมมือ จำนวน 257 คน หรือร้อยละ 29.7 โดยชอบแบบ หลีกเลี่ยงน้อยที่สุด จำนวน 65 คน หรือร้อยละ 7.5 (ดูตารางที่ 9)

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบทางสถิติด้วยค่า ไค-สแควร์ (Chi-square) เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ ระหว่าง แบบการเรียนรู้ กับระดับชั้นปี สาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปรัชญาผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เมื่อจำแนกตามตัวแปร พบว่า นักศึกษาทั้งระดับต้นและระดับปลาย (ดูตาราง ที่ 10) ต่างก็ชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด คือจำนวน 148 คน หรือร้อยละ 33.3 และจำนวน 133 คน หรือร้อยละ 31.6 ตามลำดับ และชอบแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

รองลงมาเช่นเดียวกัน ขณะที่นักศึกษาระดับต้นชอบแบบการเรียนแบบหลักเลียง และแบบแข่งขัน น้อยที่สุดเท่า ๆ กัน จำนวน 32 คน หรือร้อยละ 7.2 และนักศึกษาระดับปลาย จะชอบแบบ การเรียนแบบหลักเลียงน้อยที่สุดเพียงแบบเดียว จำนวน 33 คน หรือร้อยละ 7.8 และเมื่อ พิจารณาตามสาขาวิชา (ดูตารางที่ 11) พบว่า นักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ซึ่งมีจำนวน 416 คน ชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด จำนวน 159 คน หรือร้อยละ 38.2 รองลงมา ชอบแบบมีส่วนร่วม โดยชอบแบบหลักเลียงน้อยที่สุด จำนวน 13 คน หรือร้อยละ 3.1 ขณะที่ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีจำนวน 200 คน และ 250 คน ตามลำดับ จะชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด จำนวน 55 คน หรือร้อยละ 27.5 และ 77 คน หรือร้อยละ 30.8 โดยจะชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือรองลงมาเช่นกัน และทั้งสองสาขาวิชายังชอบแบบการเรียนแบบอิสระและแบบหลักเลียง น้อยที่สุดเช่นเดียวกัน อีกด้วย จำนวน 23 คน หรือร้อยละ 11.5 และ 28 และ 29 คน หรือร้อยละ 11.2 และ 11.6 ตามลำดับ

สำหรับนักศึกษาที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน (ดูตารางที่ 12) พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง (ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป) และระดับต่ำ (ตั้งแต่ 2.25 ลงมา) จะชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด จำนวน 79 คน หรือร้อยละ 34.6 และ 61 คน หรือร้อยละ 28.9 รองลงมาจะชอบแบบร่วมมือเช่นกัน และขณะที่นักศึกษาที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง จะชอบแบบการเรียน แบบพึ่งพาและแบบการเรียนแบบ หลักเลียงน้อยที่สุดใกล้เคียงกันจำนวน 19 คน และ 20 คน หรือร้อยละ 8.3 และ 8.8 ตามลำดับ แต่นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำจะชอบแบบการเรียนแบบแข่งขันน้อย ที่สุด จำนวน 17 คน หรือร้อยละ 8.1 สำหรับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนระดับกลาง (2.26-2.99) ซึ่งมีจำนวน 427 คน จะชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด จำนวน 146 คน หรือร้อยละ 34.2 รองลงมาชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม และชอบแบบการเรียนแบบ หลักเลียง น้อยที่สุดจำนวน 21 คน หรือร้อยละ 4.9

อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้ว ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันระหว่างระดับชั้นปีกับแบบการเรียน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (ดูตารางที่ 10) ขณะที่สาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่างก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแบบการเรียนที่ ระดับนัยสำคัญ .01 (ดูตารางที่ 11 และ 12)

2. ในกลุ่มนักศึกษาระดับต้น ผลการวิจัย พบว่า สาขาวิชา มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับแบบการเรียน ที่ระดับนัยสำคัญ .01 (ดูตารางที่ 13) ในขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแบบการเรียน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (ดูตารางที่ 18)

สำหรับนักศึกษาระดับปลาย พบว่า ทั้งสาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่างก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแบบการเรียนที่ระดับนัยสำคัญ .01 (ดูตารางที่ 14 และ 19)

3. ในกลุ่มนักศึกษาต่างสาขาวิชากัน ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาสาขานิติศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ แบบการเรียน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (ดูตารางที่ 20 และ 22) ขณะที่สาขาวิชาสังคมศาสตร์ นั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแบบการเรียนที่ระดับ นัยสำคัญ .05 (ดูตารางที่ 21)

4. ในกลุ่มนักศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า สาขาวิชาของนักศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 3 ระดับ ต่างก็มีความสัมพันธ์กับแบบ การเรียน ที่ระดับนัยสำคัญ .01, .01 และ .05 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 15, 16 และ 17)

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ผลแบบการเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากรครั้งนี้ มีข้อที่น่าสนใจสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด โดยชอบแบบ การเรียนแบบร่วมมือ รองลงมา และชอบแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยงน้อยที่สุด (ดูตารางที่ 9) ผลการวิจัยครั้งนี้เห็นว่าสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่องแบบการเรียนของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ของทัศนีย์ ศิริวัฒน์ (2532) และผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างรูปแบบการเรียนกับเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นปี และวิชาเอก ของ นักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครของ อุไรรัตน์ ศรีสวย (2527) ซึ่งลักษณะของการ เรียนแบบนี้ เป็นการเรียนที่ต้องการเรียนรู้เนื้อหาวิชา นักศึกษามีความรับผิดชอบ แม้จะอยู่นอก ชั้นเรียน ชอบมีส่วนร่วมกับเพื่อน ๆ รู้สึกว่าจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ไม่ค่อยสนใจกิจกรรมนอกหลักสูตร สำหรับกิจกรรมการเรียนที่นักศึกษา ชอบในแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมนี้ จะเป็นการบรรยายกับการสนทนาโต้ตอบ ให้โอกาส โต้ตอบเนื้อหาสาระ ชอบการทดสอบ ชอบการเสนอเนื้อหาสาระ ชอบผู้สอนที่สามารถวิเคราะห์

และสังเคราะห์เนื้อหาได้ดี (Grasha and Reichman, 1978) การที่นักศึกษามหาวิทยาลัย ศิลปากร ชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้ อาจเป็นเพราะเหตุผลต่าง ๆ จากการที่ได้สังเกต สัมภาษณ์และศึกษาหลักสูตรของคณะวิชาต่าง ๆ ใน 3 สาขาวิชา ได้พบประเด็นสำคัญ ๆ อัน เป็นลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเฉพาะหากดู จากหลักสูตร จะเห็นได้ว่าในหลายคณะวิชา เช่น คณะโบราณคดี คณะอักษรศาสตร์ หรือแม้แต่ คณะวิทยาศาสตร์ และเภสัชศาสตร์ จะมีธรรมชาติวิชาเป็นการบรรยาย หรือบรรยายใกล้ เคียงกับปฏิบัติ และหากดูในนักศึกษาระดับต้น ทุกคณะวิชาจะต้องศึกษารายวิชาพื้นฐานทั่วไป ของมหาวิทยาลัยในจำนวนหน่วยกิตที่ใกล้เคียงหรือเท่ากัน ซึ่งลักษณะวิชาที่จะเป็นการบรรยาย เป็นส่วนใหญ่ จึงเห็นได้ว่าลักษณะวิชามีส่วนทำให้นักศึกษาต้องเข้าชั้นเรียน ฟังบรรยาย ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมกันในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน และจากการสัมภาษณ์ ภาควิชาในคณะวิชาต่าง ๆ จะพบว่าในคณะจิตกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ ซึ่งตาม หลักสูตรแล้ว ลักษณะวิชาจะเป็นปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย แต่ในช่วงบรรยาย นักศึกษา ก็จะมีการซักถามอาจารย์มาก แม้นอกชั้นเรียน นักศึกษาก็จะปรึกษาอาจารย์ตลอดเวลา (รุ่ง ธีระพิจิตร, 2534) หรือในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งก็มีลักษณะวิชาที่เป็นการปฏิบัติ เป็นส่วนใหญ่เช่นกัน แต่ในงานออกแบบหรือวิชาเอก นักศึกษาก็จะมีการปรึกษาอาจารย์ แม้นอกเวลาชั้นเรียน (อรศิริ ปาณินท์, 2534) ในคณะวิทยาศาสตร์ที่มีชั่วโมงทฤษฎี ต้องเรียนหนัก นักศึกษาก็จะใช้เวลานอกเวลาเรียน ภาควิชา (วัฒนา เกาศัย, 2534) แม้แต่ในคณะเภสัชศาสตร์ หากพิจารณาตามหลักสูตรและเปรียบเทียบกับคณะวิชาอื่น ๆ แล้ว การบรรยายและการปฏิบัติมีส่วนใกล้เคียงกัน นอกเวลาเรียนนอกชั้นเรียน นักศึกษาจะ ปรึกษาอาจารย์ในรายวิชาที่มีการปฏิบัติงาน วิชาชีพ (สินธพ โฉมยา, 2534) โดยเฉพาะในคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งลักษณะวิชาจะเป็นบรรยายส่วนใหญ่ ใช้วิธีบรรยาย บางวิชาใช้การสาธิต การแสดง หรือวิดีโอ (บำรุง ไตรรัตน์, 2534) ลักษณะเช่นนี้ ย่อมกระตุ้นให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง แม้ในคณะวิชา ที่ลักษณะวิชาส่วนใหญ่จะเป็นการปฏิบัติ เช่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะมัณฑนศิลป์ คณะจิตกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ แต่นักศึกษาก็ได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียนกับเพื่อน ๆ และผู้สอนเพราะมีการนำเสนอโครงการผลงานในชั้นเรียน อย่างในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ งานชิ้นหนึ่งพยายามจะให้อธิบายทุกคน แล้วคอยดูว่านักศึกษาคนไหนไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในห้อง (อรศิริ ปาณินท์, 2534) หรือในคณะจิตกรรมฯ นักศึกษานำเสนอผลงานแก่คณะกรรมการ

(อาจารย์) แล้วช่วยกันวิจารณ์งานนั้นในชั่วโมง ในชั่วโมงบรรยายนักศึกษาก็จะถามมาก มีการฉายสไลด์ตัวอย่าง อธิบาย แล้วนักศึกษาก็จะป้อนคำถาม (รุ่ง ธีระนิจิตร, 2534) ลักษณะเช่นนี้ จะเห็นว่านักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียน การสอนด้วยกับเพื่อนๆ และอาจารย์ นอกจากนี้ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาของ นวลฉวี ประเสริฐสุข (2533) ซึ่งนักศึกษานี้ 3 คณะวิชา คือ คณะอักษรศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ อันเป็นคณะวิชาใน 3 สาขาวิชา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยเรื่องผู้สอนมีความรู้จริงในเนื้อหาวิชาที่สอน มีความรู้กว้างขวาง ลักษณะเช่นนี้นับว่าสอดคล้องกับลักษณะของผู้สอนที่นักศึกษาที่ชอบแบบการเรียน แบบมีส่วนร่วม ต้องการ คือชอบผู้สอนที่สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาวิชาได้ดี ซึ่งแน่นอนว่าผู้สอนจะต้องมีความรู้จริง และกว้างขวาง และยังเป็นผลต่อการที่นักศึกษาจะให้ความสนใจเรียน และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้สอน

แบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมนี้ มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ชอบน้อยที่สุด แบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง เป็นแบบที่นักศึกษาจะไม่สนใจเนื้อหาวิชา ไม่ชอบมีส่วนร่วมกับเพื่อน ๆ และอาจารย์ในชั้นเรียน จะหลีกเลี่ยงกิจกรรมในชั้นเรียน ไม่ชอบสอบ ไม่ต้องการงานที่อาจารย์มอบหมายให้ทำ ไม่ชอบปฏิสัมพันธ์เป็นรายบุคคล (Grasha and Reichman, 1978) ดังนั้น จึงนับว่าสอดคล้องกันด้วยเหตุผล เพราะนักศึกษาชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด ก็ย่อมชอบแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้าม น้อยที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องแบบการเรียนของสถาบันต่าง ๆ ที่มีผู้วิจัยไว้หลายงาน อาทิ งานวิจัยแบบการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525) หรือแบบการเรียนของนักศึกษากองพยาบาลโรงพยาบาลรามาริบติ ของ ลักษณ์ มีนะนันท์ (2528) แบบการเรียนของนักศึกษาเทคนิคการแพทย์ ของ ดำริ กุลประสิทธิ์ (2532) แบบการเรียนของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2532) และแบบการเรียนของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ ในระดับอุดมศึกษา ของ ขวนสิทธิ์ สุขชาติ (2532) เป็นต้น ซึ่งผลวิจัยของผู้วิจัยเหล่านี้ พบว่า แบบการเรียนที่นักศึกษาไม่ชอบหรือชอบน้อยที่สุด คือ แบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง

จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้ กับระดับชั้นปี ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างกัน (ตารางที่ 10) ทั้งนี้หากดูจากคำสัมภาษณ์คณาจารย์ในคณะวิชาต่าง ๆ แล้ว ไม่สามารถจะเห็นความแตกต่างของแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาต่างระดับชั้นปี ได้อย่างชัดเจน อย่างเช่นในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ (ชัยชาญ ภาวเวช, 2534) นักศึกษาต่างระดับชั้นปีกัน หากดูวิธีการเรียนคณะนี้ดูยาก (อรศิริ ปาณินท์, 2534) หรือในคณะเภสัชศาสตร์ (สินธพ โฉมยา, 2534) ชั้นปีที่แตกต่างกัน สังเกตได้ไม่ชัดเจนเท่าไร จะเป็นไปตามลักษณะวิชาที่เรียน คณะวิทยาศาสตร์ (วัฒนา เกาศัย, 2534) มีการทำงาน รวมตัว กระจายงาน และร่วมมือ ได้ดีทุกชั้นปี แม้แต่ในคณะศึกษาศาสตร์ ความแตกต่างระหว่างชั้นปี ก็มองไม่ออก (บำรุง โตรัตน์, 2534) จากคำสัมภาษณ์เหล่านี้ จะเห็นภาพรวมเหมือน ๆ กันว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างเห็น ได้ชัดในระดับชั้นปี ดังนั้นแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้ง 2 ระดับชั้นปี จึงไม่แตกต่างกัน จะชอบ แบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเหมือนกัน

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า นักศึกษาระดับปลายจะชอบแบบการเรียนรู้แบบ ฟังพาส่งกว่านักศึกษาระดับต้น ทั้งนี้ที่นักศึกษาระดับต้นน่าจะชอบแบบการเรียนรู้แบบฟังพามาก กว่า ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะลักษณะนักศึกษาของแบบฟังพานั้น จะเป็นลักษณะที่ไม่ค่อยอยาก เรียนรู้ และจะเรียนรู้เฉพาะที่กำหนดในชั้นเรียนเท่านั้น (Grasha and Reichman, 1978) ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ ไม่ใช่ลักษณะของนักศึกษาในระดับปลายซึ่งเป็นนักศึกษาในชั้นปีสูง และได้ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมานานพอสมควร นักศึกษาระดับปลายของมหาวิทยาลัยศิลปากร จะมีกลุ่มเพื่อนมาก ความกระตือรือร้นในการเรียนอาจจะน้อยลงไปกว่าเดิมบ้าง ฉะนั้นการ เรียนจึงเป็นไปในลักษณะอาศัยฟังพากัน ช่วยเหลือกันมากกว่า ในขณะที่นักศึกษาระดับต้น นั้นเป็นนักศึกษาค่อนข้างใหม่ต่อระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัย ฟังจบมาจากชั้นมัธยมปลาย นักศึกษาจะมีความตื่นตัว และกระตือรือร้นในการเรียนมากกว่า ดังนั้นความอยากเรียนรู้ จึงมีมาก และมีความพยายามศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ไม่ใช่เรียนรู้เฉพาะที่กำหนด ในชั้นเรียนเท่านั้น ดังนั้นลักษณะการฟังพาส่งของนักศึกษาระดับต้นจึงมีเปอร์เซ็นต์น้อยกว่านัก ศึกษาในระดับปลาย

เมื่อจำแนกตามสาขาวิชาแล้ว โดยภาพรวมผลการวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างแบบ การเรียนกับสาขาวิชา (ตารางที่ 11) โดยที่นักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชา

วิทยาศาสตร์ ต่างก็ชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่นเดียวกัน การที่นักศึกษาสาขาวิชา
 สังคมศาสตร์ ชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นับว่าสอดคล้องกับผลวิจัยรูปแบบการเรียนรู้ของ
 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาสังคมศาสตร์ ของประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525)
 โดยให้เหตุผลว่านักศึกษาสาขาวิชานี้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอื่น และเกี่ยวกับ
 สังคม มีการค้นคว้า อภิปราย ถกเถียงในชั้นเรียนสูงกว่าสาขาวิชาอื่น ดังที่ ชมเพลิน
 จันทรเรืองเพ็ญ (2524) ซึ่งกล่าวถึงการเรียนการสอนที่เหมาะสมในสาขาวิชา ดังกล่าวว่า
 ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปการบรรยายมากกว่า ดังนั้น การเรียนการสอน จึงต้องอาศัยชั้นเรียนใน
 การบรรยาย มีการซักถาม นักศึกษาจึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้น เมื่อ
 พิจารณาหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ (2527-2528) ซึ่งเป็นคณะวิชาในสาขาวิชาสังคมศาสตร์
 และจากคำสัมภาษณ์อาจารย์ในคณะดังกล่าว (บำรุง โตรัตน์, 2534) จะพบว่าลักษณะวิชา
 ของคณะนี้จะบรรยายส่วนใหญ่ งานที่มอบหมายให้นักศึกษาทำ ก็เป็นงานกลุ่ม การที่นักศึกษา
 ได้ทำงานกลุ่มจะกระตุ้นอะไรบางอย่าง ได้ร่วมคิด ร่วมทำ ลักษณะเช่นนี้นับเป็นการมีส่วนร่วม
 กันระหว่างเพื่อน ๆ อันเป็นลักษณะหนึ่งของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในนักศึกษาสาขา
 วิชาสังคมศาสตร์ ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง และระดับกลาง (ตารางที่ 21) ทั้งนี้
 เพราะนักศึกษาทั้ง 2 ระดับนี้ เป็นนักศึกษาที่เรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ย่อมสนใจการเรียน ดังคำ
 สัมภาษณ์ อาจารย์ในคณะวิชาดังกล่าว นอกเวลาเรียน นักศึกษาที่มาถาม มาติดตาม จะเป็น
 นักศึกษาเก่ง แสดงให้เห็นถึงความอยากรู้ ความรับผิดชอบ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการ
 เรียนการสอนของนักศึกษา ในขณะที่นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
 จะชอบแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงสุด (ตารางที่ 17) จำนวนใกล้เคียงกับแบบการเรียนรู้แบบ
 นิ่งพามาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษา เป็นผู้ที่มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ นักศึกษาย่อม
 ต้องพยายามที่จะร่วมมือกัน และนั่งพากันในการเรียนเพื่อผลการเรียนที่ดีขึ้น และนักศึกษาใน
 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะธรรมชาติวิชาของ
 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะในคณะเภสัชศาสตร์ มีทั้งการบรรยายและปฏิบัติ ในสัดส่วน
 ใกล้เคียงกัน การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้นักศึกษาได้มีการปรึกษาหารือกันมากกว่าการบรรยาย
 (สินธพ โฉมยา, 2534) ในคณะวิทยาศาสตร์ มีการปฏิบัติในห้องทดลอง การใช้คอมพิวเตอร์
 (วัฒนา เกาศัย, 2534) ลักษณะดังกล่าวข้างต้นเป็นลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกันในการ
 เรียนการสอน ในช่วงมอบรรยายนักศึกษาจึงต้องให้ความสนใจในเนื้อหาวิชา เพื่อนำความรู้
 ไปปฏิบัติ

นักศึกษาในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ จะชอบแบบการเรียนรู้แตกต่างไปจาก 2 สาขาวิชาข้างต้น โดยจะชอบแบบการเรียนรู้ แบบร่วมมือสูงสุด ซึ่งลักษณะของการเรียนแบบนี้ นักศึกษาจะรู้สึกว่าจะสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด ด้วยการร่วมมือกันในแง่ความคิดเห็น และความสามารถพิเศษของนักศึกษา กับเพื่อน ๆ พยายามร่วมมือกับอาจารย์และเพื่อน ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น (Grasha and Reichman, 1978) ลักษณะนี้ นับว่าสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของอาจารย์ในคณะวิชาต่าง ๆ ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญ เป็นลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ เช่นในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ นักศึกษาโดยเฉพาะชั้นปีที่ 1 จะชอบทำงานกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ และการทำงานกลุ่มก็จะมี การปรึกษาหารือกันระหว่างเพื่อน (ชัยชาญ ถาวรเวช, 2534) หรือแม้แต่ว่าระดับชั้นปีสูง เช่น ปี 4 ปี 5 ก็จะเป็นงานกลุ่มเป็นงานที่เป็นปฏิบัติมากขึ้นปี 1 กับปี 5 จะเป็นปฏิบัติหมด การปฏิบัติจะส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน (อรศิริ ปาณินท์, 2534) นอกจากนี้หากพิจารณาจากลักษณะของนักศึกษาในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ จะพบว่า นักศึกษามักมีความสามารถพิเศษ โดยเฉพาะนักศึกษาในคณะวิชาด้านศิลปะ เช่น คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ หรือคณะมัณฑนศิลป์ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ (อรศิริ ปาณินท์, 2534) พบว่า 70% สามารถทำงานได้ทุกระดับออกแบบได้ เขียนแบบได้ หรือจากคณะจิตรกรรมฯ (รุ่ง ธีระนิจิตร, 2534) พบว่า นักศึกษาจะมีลักษณะเฉพาะตัว มีอัตราความเชื่อมั่นสูง ทำได้ทุกหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เป็นต้น ดังนั้นนักศึกษาจึงรู้สึกว่าจะสามารถจะเรียนได้ดี โดยการได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความสามารถพิเศษของนักศึกษา กับเพื่อน ๆ และอาจารย์ อันเป็นลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ ปัจจัยเรื่องเพื่อน ก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง เพราะนักศึกษาในระดับอุดมศึกษามักจะให้ความสนใจและความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนสูง ซึ่งความสัมพันธ์ในหมู่นักศึกษา มีความจำเป็นทั้งความสัมพันธ์ทางอารมณ์ และทางปัญญา (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2514) ประกอบกับลักษณะเพื่อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร จะมีลักษณะเด่นในเรื่องเพื่อนสนิทเป็นคนมีอารมณ์ขัน ตามผลการวิจัยเรื่องสภาพแวดล้อม ของมหาวิทยาลัยไทย ของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2527) หรือผลจากการวิจัยของ นวลฉวี ประเสริฐสุข (2533) พบว่า นักศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก ลักษณะต่าง ๆ ของเพื่อนเหล่านี้ ย่อมมีส่วนสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อน ๆ ด้วยกัน ส่งผลต่อการร่วมมือ ร่วมใจกันในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะรวมไปถึงเรื่องของการเรียนด้วย แต่อย่างไรก็ตามนักศึกษสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง กลับชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด (ตารางที่ 15)

ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะนักศึกษาเป็นผู้ที่มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี เรียนเก่ง นักศึกษาจะมีความสนใจ และตั้งใจในการเรียน เพื่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชา ดังนั้น จึงมักจะให้ความสนใจ และพยายามมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน อีกทั้งนักศึกษาก็มีลักษณะเป็นพวกวิชาการ ซึ่งลักษณะของพวกวิชาการนี้จะชอบร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน (Bolton and Kammeier, 1968)

เมื่อพิจารณาดูเปอร์เซ็นต์ของแบบการเรียนแบบอื่น ๆ แล้ว จะพบว่า นักศึกษาในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ จะชอบแบบการเรียนแบบอิสระและแบบฟังพา น้อยกว่านักศึกษาในสาขาวิชาสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งคงจะสอดคล้องสำหรับนักศึกษาในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ที่จะมีลักษณะของการฟังพาน้อยกว่าสาขาวิชาอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะนักศึกษาในสาขาวิชานี้ ส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาในคณะวิชาที่เน้นทางด้านศิลปะการปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยความคิด ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของนักศึกษาเป็นหลัก เช่น ในการออกแบบเขียนแบบ ฯ อย่างในคณะจิตรกรรมฯ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะมัณฑนศิลป์ เป็นต้น ดังนั้นลักษณะการเรียนจึงไม่จำเป็นต้องฟังพากันมากนัก และการปรึกษาหารือกับอาจารย์ ก็จะเป็นไปในการรับคำแนะนำ แล้วนักศึกษาก็จะไปปฏิบัติงานด้วยตนเอง การฟังพาอาจารย์จึงมีไม่มากนัก แต่อย่างไรก็ตาม การที่พบว่านักศึกษากลับมีลักษณะชอบแบบการเรียนแบบอิสระ เป็นเปอร์เซ็นต์ที่น้อยกว่าสาขาวิชาอื่นนั้น ทั้งที่น่าจะเป็นอิสระในการใช้ความคิดความสามารถของตนเองมากกว่า อาจเป็นไปได้ว่าการให้นักศึกษาทำงานกลุ่ม นักศึกษาอาจช่วยกันทำ ช่วยกันคิดได้กว้าง ๆ ไม่ต้องใช้ความคิดความสามารถส่วนตัวมาก ในขณะที่อีก 2 สาขาวิชาคือสาขาวิชาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ นักศึกษามีลักษณะที่มีความคิดความสามารถสูงไม่ว่าด้านคำนวณ ความคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (แอนทวิสเชิล, ม.ป.ป.) ดังนั้นนักศึกษาจึงอาจมีความคิดอิสระเป็นของตนเองในเรื่องต่าง ๆ สูง เพราะลักษณะนักศึกษาแบบอิสระจะมีความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเองมาก (Grasha and Reichman, 1978) เปอร์เซ็นต์ของการเป็นอิสระจึงอาจจะสูงกว่านักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์ได้

นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จากผลการวิจัย โดยภาพรวมแล้ว ได้พบความสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ตารางที่ 12) โดย

นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง และนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ ต่างก็ชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมเช่นเดียวกัน นับว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มาเบล เค.เอ็ม. ลัม (1960) และ เจ.พี.ลิตติโคท (1972) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ มีนิสัยในการเรียนไม่แตกต่างกัน นั่นก็คือ น่าจะมีแบบการเรียนเช่นเดียวกัน หรือจากผลการวิจัยของจูลี ชุมรม (2526) ซึ่งพบว่า นิสิตนักศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มักมีกิจกรรมเชิงวิชาการ เช่น ทบทวนวิชา อ่านหนังสือกับเพื่อน ๆ นั่นคือการมีส่วนร่วมกันระหว่างเพื่อนในการเรียน นอกจากนี้ นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์สูง จะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ทำให้มีความกล้า สามารถแสดงออก มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมาก ประกอบกับเพื่อนมีความคาดหวังในตัวนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์สูง จึงจำเป็นต้องพยายามศึกษาค้นคว้า และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอยู่เสมอ (ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล, 2525) และการที่นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ ต่างก็ชอบแบบการเรียน แบบมีส่วนร่วมด้วยนั้น เพราะนักศึกษาในวัยนี้ จะให้ความสัมพันธ์และความสำคัญ กับกลุ่มเพื่อนสูง จะรักพวกพ้อง การจับกลุ่มของนักศึกษา ไม่ได้จับกลุ่มกันอยู่ในพวกเรียนดีหรือไม่ดี นักศึกษาจะไม่ทิ้งเพื่อน (ชัยชาญ ถาวรเวช, 2534) นักศึกษาเรียนดีก็มีส่วนช่วยนักศึกษาที่อ่อน (อรศิริ ปาณินท์, 2534) จึงเป็นเหตุผลที่นักศึกษาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง และระดับต่ำ จะมีส่วนร่วมกัน แบบการเรียน จึงเป็นไปในลักษณะเดียวกัน แต่นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ ที่อยู่ในระดับปลาย และนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ กลับชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด (ตารางที่ 19 และ 21) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาเป็นผู้ที่มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ ไม่ค่อยดี โดยเฉพาะเรียนอยู่ในระดับปลาย ซึ่งเป็นปีสูง นักศึกษาย่อมต้องพยายามเรียนให้ดี เพราะใกล้จบการศึกษาออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ นักศึกษาต้องอาศัยการร่วมมือกันในการเรียนระหว่างเพื่อน ๆ และให้ความร่วมมือกับผู้สอนให้มาก โดยเฉพาะที่เป็นนักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จากคำสัมภาษณ์อาจารย์ในคณะฯ (บำรุง โตรัตน์, 2534) จะแสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือกัน ระหว่างนักศึกษาร่วมด้วยกัน และนักศึกษาที่เรียนอ่อนกับเรียนเก่ง เพราะอาจารย์จะมีการมอบหมายงานเป็นกลุ่มแก่นักศึกษา การแบ่งกลุ่มก็จะแบ่งผสมผสานระหว่างเด็กเก่งและเด็กอ่อน เด็กเก่งก็จะช่วยเด็กอ่อนได้

สำหรับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลาง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลาง มีความเห็นว่าผู้สอนมีวิธีสอนสนุกสนาน และเข้าใจ คำนึงถึงพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เตรียมการสอนเป็นระบบ นำสู่บทเรียนอย่างน่าสนใจ (นวลฉวี ประเสริฐสุข, 2533) จึงนับว่าเป็นปัจจัยในด้านลักษณะของผู้สอน ที่มีส่วนทำให้นักศึกษารู้สึกอยากให้ความร่วมมือกับผู้สอนในการเรียนการสอน โดยเฉพาะที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลาง ที่อยู่ในชั้นปีระดับปลาย (ตารางที่ 19) นักศึกษาระดับนี้ เป็นนักศึกษาชั้นปีสูง หากพิจารณาจากหลักสูตรคณะวิชาต่าง ๆ จะพบว่า รายวิชาที่มีการปฏิบัติมากขึ้น มีการฝึกงาน การทำงานกลุ่ม การวิจัย การสัมมนา จึงทำให้นักศึกษาต้องมีการร่วมมือกันระหว่างเพื่อน ๆ และผู้สอน ในการร่วมอภิปราย ร่วมปฏิบัติงาน การปฏิบัติจะส่งผลในการทำงานร่วมกัน (อรัญญา ปาณินท์, 2534) แต่นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลาง ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ กลับชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด (ตารางที่ 21) ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะโดยภาพรวมแล้ว นักศึกษาในสาขาวิชาสังคมศาสตร์นี้ จะเป็นนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลางมากที่สุด และการเรียนการสอนในสาขาวิชานี้ ก็จะเป็นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ (หลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์, 2527 - 2528) นักศึกษาจะต้องเข้าชั้นเรียน ฟังบรรยาย มีส่วนร่วมในชั้นเรียน บางวิชามีการสาธิต การแสดง (บำรุง ไตรรัตน์, 2534) ซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ที่นักศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเปอร์เซ็นต์ของแบบการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว (ตารางที่ 12) จะพบว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลางนั้น ชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมในเปอร์เซ็นต์ที่น้อยกว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลางนั้น มีผลการเรียนอยู่ในระดับพอใช้ ฉะนั้นความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเหมือนกับพวกที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง ซึ่งเป็นพวกวิชาการนั้น จึงมีน้อยกว่า ขณะเดียวกันนักศึกษาจะชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือในเปอร์เซ็นต์ที่สูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ระดับสูงและระดับต่ำ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง เป็นนักศึกษาที่เรียนดีมีความสามารถ จึงไม่ค่อยจำเป็นที่จะต้องอาศัยการร่วมมือกันมากนัก และนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ ซึ่งมีผลการเรียนไม่ดี เรียนอ่อน ไม่ค่อยจะกล้าไปร่วมกับ

นักศึกษาที่มีผลการเรียนดีกว่า นอกจากจะร่วมมือกันเอง เพราะเกรงว่าอาจจะไปรบกวน หรือไปกระทบผลการเรียนของนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีได้ ลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ จึงมีน้อย ดังนั้นภาพรวมจึงเห็นได้ว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลาง จะมี ลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือในเปอร์เซ็นต์ที่สูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ระดับสูงและ ระดับต่ำ

เป็นที่น่าสังเกตว่า นักศึกษาทุกระดับชั้นปี สาขาวิชา และทุกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากจะชอบแบบการเรียนสูงสุดในแบบเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม และแบบร่วมมือ อย่างไม่แตกต่างกันแล้ว นักศึกษายังชอบแบบการเรียนน้อยที่สุดไม่แตกต่างกันเพียงไรด้วย กล่าวคือ จะชอบแบบหลีกเลี่ยง น้อยที่สุด รองลงมา เป็นแบบแข่งขัน ซึ่งลักษณะของการเรียนแบบหลีกเลี่ยงนี้ จะตรงกันข้ามกับลักษณะของแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม จึงนับว่าเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เมื่อนักศึกษาชอบแบบการเรียนแบบหนึ่งสูงสุด ก็ย่อมชอบแบบการเรียนแบบที่มีลักษณะตรงกันข้าม น้อยที่สุดเช่นกัน ลักษณะของแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยงนี้ นักศึกษาไม่ชอบร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน ไม่ชอบสอบ ไม่ชอบผู้สอน ที่เอาใจจดจ่อ ไม่ชอบการสอนเป็นระบบ และไม่ชอบการสอนที่มีการปฏิสัมพันธ์แบบรายบุคคล (Grasha and Reichman, 1978) หรือแบบการเรียนแบบแข่งขัน ซึ่งเป็นแบบการเรียนที่นักศึกษาชอบน้อยที่สุดรองลงมา ลักษณะแบบการเรียนแบบนี้ นักศึกษาต้องการเอาชนะ ต้องการเป็นผู้นำ มีการซักถามในชั้นเรียน (Grasha and Reichman, 1978) ซึ่งนับว่าไม่สอดคล้องกับลักษณะของนักศึกษาไทย โดยเฉพาะเรื่องของการซักถามในชั้นเรียน โดยทั่วไป ผู้เรียนจะชอบและพอใจที่จะพบและพูดคุยกับอาจารย์นอกห้องเรียน เพราะเป็นช่วงเวลาที่อิสระ ไม่รบกวนเวลาเพื่อนคนอื่น และได้ถามปัญหาที่ไม่เข้าใจและไม่อายเพื่อน (ไพฑูริย์ ลินลารัตน์, 2524) การซักถามในชั้นเรียนจะมีน้อย นอกจากจะจี้ให้ถาม ซึ่งเป็นธรรมชาติของนักศึกษาไทยอย่างหนึ่งที่ไม่ค่อยจะซักถามอะไร อาจเป็นเพราะไม่กล้า หรือไม่ได้คิด (บำรุง โตรัตน์, 2534)

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย จะพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนใหญ่ จะชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยมีแบบร่วมมือเป็นลำดับรองลงมา ดังนั้นเมื่อ ได้ทราบแบบการเรียนที่

นักศึกษาชอบแล้ว มหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอน ก็จะได้ทราบแนวทางและใช้วิธีการสอนให้สอดคล้องกับแบบการเรียนของนักศึกษา การใช้วิธีการหรือแบบการสอนสอดคล้องกับวิธีการ หรือแบบการเรียนที่นักศึกษาชอบ ย่อมจะก่อให้เกิดความอยากเรียน อยากมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้

แบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม นั้น เป็นแบบที่นักศึกษาต้องการเรียนรู้เนื้อหาวิชา มีความรับผิดชอบ แม้จะอยู่นอกชั้นเรียน และชอบที่จะมีส่วนร่วมกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน โดยเฉพาะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด แต่จะมีส่วนร่วมน้อยมาก ถ้ากิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร และลักษณะการเรียนการสอนที่นักศึกษาชอบนั้นจะเป็นลักษณะของการบรรยายกับสนทนาโต้ตอบ ชอบการทดสอบ ชอบผู้สอนที่สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาวิชาได้ดี (Grasha and Reichman, 1978) ดังนั้นผู้สอนนอกจากจะมีการบรรยายแล้ว อาจให้มีการอภิปรายโต้ตอบ ทั้งนี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงออกด้วย นอกจากนั้นอาจจัดกิจกรรมในชั้นเรียนประกอบการสอน เช่น จัดให้เล่นเกมส์วิชาการ โดยคำนึงให้เหมาะสมกับลักษณะวิชานั้น ๆ วิชาที่มีลักษณะต้องบรรยาย ที่เคยเปิดโอกาสให้นักศึกษามีการซักถามอยู่แล้ว ก็ให้มีโอกาสได้ซักถามมากขึ้นกว่าเดิม โดยอาจารย์ผู้สอนอาจจะไม่ใช้วิธีบรรยาย แต่เพียงฝ่ายเดียว ลักษณะการบรรยาย อาจพูดบรรยายเป็นช่วงแล้วหยุดถาม หรือให้นักศึกษาออกความคิดเห็น แสดงความสามารถหรืออาจจะหยุดเป็นช่วง เปลี่ยนลักษณะจากการบรรยาย มาเป็นเล่นเกมส์ประกอบวิชานั้น ๆ จะทำให้นักศึกษาไม่เกิดความเบื่อหน่าย รู้สึกสนุก และเกิดความอยากเรียน อยากมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น และที่สำคัญประการหนึ่ง ลักษณะของการเรียนแบบมีส่วนร่วมนั้นนักศึกษาไม่ชอบกิจกรรมนอกหลักสูตร ทั้งที่จะเป็นประโยชน์โดยอ้อมแก่นักศึกษาในภายหน้า ในการที่จะไปปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นเมื่อจบการศึกษา แต่นักศึกษามักไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้สอนจึงอาจดึงกิจกรรมนอกหลักสูตรสอดแทรกเข้ามาให้นักศึกษาได้ปฏิบัติในรายวิชาที่เรียน โดยไม่ให้นักศึกษารู้สึกได้ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมนอกหลักสูตรที่นักศึกษาต้องมีการไปติดต่อกับบุคคลหรือสถานที่ต่าง ๆ เช่น ขอสปอนเซอร์ แต่นักศึกษาไม่ชอบร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ผู้สอนอาจนำมาสอดแทรกสอนในรายวิชาธุรกิจโดยให้นักศึกษาหาร่างหนังสือธุรกิจในการไปขอสปอนเซอร์ หรือการให้นักศึกษา เล่นละครหรือเกมส์การทำธุรกิจ เป็นต้น เช่นนี้นักศึกษาจะได้รับความรู้และประโยชน์ ตลอดจนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนไปด้วย แทนที่จะเป็นการพูดบรรยายแต่เพียง

อย่างเดี่ยวจากอาจารย์ เพราะการบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ สำหรับการเรียนสมัยใหม่ การบรรยายจำเป็นต้องมีการแสดงตัวอย่าง ใช้สื่อการสอน ใช้วัสดุอุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีการสอนใหม่ ๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนการสอนทุกวิชา (Stickland, 1975) อ้างใน สุนิภา วิไลวงษ์, 2529)

หลักใหญ่ ๆ ของการเรียนแบบมีส่วนร่วมนั้น นักศึกษาชอบให้อาจารย์ สอนแบบบรรยายและโต้ตอบสนทนา เปิดโอกาสให้ซักถาม และมีส่วนร่วมในการเรียน ดังนั้นการสอนแบบบรรยายเชิงอภิปราย จึงนับว่าสอดคล้องกับแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เพราะลักษณะการสอนแบบบรรยายเชิงอภิปรายนี้ จะเป็นการบรรยายอย่างไม่เป็นทางการ โอกาสที่ผู้เรียนและผู้สอนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทำได้ง่าย ผู้สอนควรใช้เทคนิคของการซักถามและอภิปรายมาใช้ประกอบ นั่นคือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการซักถามหรือตอบคำถามพร้อมกันไปขณะที่สอน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2524) รูปแบบของการดำเนินการสอนแบบนี้ ผู้สอนจะพูดแต่น้อย เสนอข้อคิดและเนื้อหาหลัก ๆ ตั้งคำถามในการถามแบบกลาง ๆ เน้นการให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นมากกว่าให้จดจำข้อมูล เมื่อนักศึกษาตอบแล้ว ผู้สอนก็จะสรุปเป็นคำตอบรวมตอนท้าย แล้วจึงบรรยายประเด็นอื่นต่อไป นอกจากนี้ผู้สอนอาจให้นักศึกษาช่วยยกตัวอย่างประกอบ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่ามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ตอบหรือเรียกตอบ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องเป็นคนใจกว้าง มีความรู้ ต้องรับฟังและพยายามทำความเข้าใจ ไม่ใช่ตัดรอน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2524)

ในลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งนักศึกษาชอบเป็นลำดับรองลงมานั้น เป็นแบบที่คล้ายคลึงกับแบบมีส่วนร่วมมาก คือนักศึกษาจะรู้สึกที่สามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความสามารถพิเศษของพวกเขากับเพื่อน ๆ ให้ความร่วมมือกับอาจารย์และเพื่อน ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น และลักษณะการเรียนการสอนที่นักศึกษาชอบ จะเป็นการบรรยายกับการสนทนาโต้ตอบเป็นกลุ่ม สัมมนากลุ่มย่อย ทำงานเป็นกลุ่ม มีการพูดคุยกันนอกชั้นเรียน (Grasha and Reichman, 1978) ดังนั้น ผู้สอนอาจจัดการสอนให้มีการสัมมนากลุ่มย่อย หากรายวิชานั้นอาจทำได้ นอกจากนี้อาจจัดกลุ่มให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกันในชั้นเรียน หรือมอบหมายงานกลุ่มให้ไปทำ เพื่อนักศึกษาอาจนำไปพูดคุยถกเถียงหรือปรึกษาหารือกันนอกชั้นเรียนได้

ผลการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะได้ทราบแบบการเรียนที่นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ชอบมากที่สุดแล้ว ยังมีแบบการเรียนที่นักศึกษาชอบน้อยที่สุดอีกด้วย ซึ่งแบบการเรียนแบบนั้น นักศึกษาไม่ชอบปฏิบัติ จากการวิจัย พบว่า แบบการเรียนที่นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ชอบน้อยที่สุดหรือไม่ชอบนั้นเป็นแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกับแบบมีส่วนร่วม โดยสิ้นเชิง ลักษณะดังกล่าว นักศึกษาจะไม่สนใจเนื้อหาวิชา ไม่ชอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน การสอน ไม่ร่วมกับเพื่อน ๆ และอาจารย์ ไม่สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียน (Grasha and Reichman, 1978) ลักษณะดังกล่าวนี้ นักศึกษาไม่ชอบหรือชอบน้อยที่สุด ย่อมหมายความว่า นักศึกษา ไม่ชอบที่จะไม่ให้ความสนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ไม่ชอบที่จะไม่มีการสอบ ไม่ชอบ การไม่ทำงานเพิ่มเติม นั่นก็คือ นักศึกษาไม่หลีกเลี่ยงการสอบ ไม่หลีกเลี่ยงการทำงานเพิ่มเติม และสนใจสิ่งที่เกิดในชั้นเรียน เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้สอนพึงจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ หลีกเลี่ยง การทำให้ชั้นเรียนน่าเบื่อหน่าย เมื่อสอนแล้วก็อาจให้มีการวัด และประเมินผลโดยการสอบ หรือให้งานเพิ่มเติม ตามความต้องการของนักศึกษา เพราะนักศึกษาชอบที่จะเรียนรู้เนื้อหาวิชา ดังนั้น เมื่อเรียนไปแล้ว ก็อยากที่จะทราบว่าตนเองได้รับความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ก็ด้วยวิธีการได้สอบเป็นการวัดความสามารถของนักศึกษา หรือการทำงานเพิ่มเติม ก็จะได้มี โอกาสร่วมมือกับเพื่อน ๆ ในการทำงานด้วย อาจใช้วิธีเรียนไปวัดผลไป หรือให้งานเป็น ระยะ ๆ ตลอดภาคการศึกษาของรายวิชานั้น ๆ

อนึ่ง หากได้ศึกษาและสังเกตงานวิจัยเรื่องแบบการเรียนของนักศึกษาของผู้วิจัยอีกหลาย ๆ ท่านที่ผ่านมา นับตั้งแต่งานวิจัยเรื่องแบบการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหา วิทยาลัย ของประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล ปี 2524 เรื่อยมาจนปัจจุบัน จะเห็นว่าผลวิจัย พบว่านิสิตนักศึกษาจะชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมหรือแบบร่วมมือ อยู่ในระดับสูงสุดใน งานวิจัยเหล่านั้น ดังนั้นจะเห็นว่าจากอดีตจนปัจจุบัน แบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม หรือ แบบร่วมมือ ตลอดมา ซึ่งลักษณะของแบบการเรียนแบบนี้ เป็นลักษณะที่ยังอาศัยชั้นเรียน ฟังบรรยาย และร่วมมือฟังพากันอยู่มาก ซึ่งการที่ผลการวิจัยพบเช่นนี้ อาจจะเป็นเนื่องมาจาก แบบสอบถามมีข้อจำกัด เพราะนำมาจากทฤษฎีของชาวต่างประเทศ และผู้วิจัยได้ยึดถือข้อ คำถามตามแบบสอบถามนั้นเป็นหลัก หากพิจารณาจากข้อคำถามต่าง ๆ ในแบบการเรียน แบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือ นั้น จะมีลักษณะไปในทางบวก ขณะที่ข้อคำถามในแบบการ เรียนแบบอื่น ๆ มีลักษณะไปในทางที่ให้ผู้ตอบต้องคิด ต้องตัดสินใจ หรือไปในทางปฏิเสธ

มากกว่า ซึ่งทำให้ผู้ตอบอาจไม่กล้าตอบ หรือเกรงว่าจะเกิดผลกระทบได้ในภายหน้า ลักษณะของข้อคำถามแบบนี้อาจจะเหมาะกับวัฒนธรรมชาวตะวันตก ที่ทำให้กล้าคิด กล้าพูด อย่างตรงไปตรงมา ซึ่งต่างกับชาวตะวันออก มักจะมีลักษณะของความเกรงใจสูงกว่า การที่จะต้องตัดสินใจตอบอะไรไปในทางที่อาจจะเป็นลบ จึงไม่ค่อยกล้า ดังนั้นผลการวิจัย เรื่องแบบการเรียนในทุกสถาบันที่ผ่านมามีพบว่า แบบการเรียนที่นิสิตนักศึกษาชอบจะเป็น แบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือตลอดมา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาที่ยังชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือ อย่างไม่เปลี่ยนแปลงตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่ขณะนี้มีความเจริญ และมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปมาก รวมทั้งด้านนวัตกรรมทางการศึกษา นักศึกษาจึงน่าที่จะมีการพัฒนาการเรียนแตกต่างไปจากเดิม การเรียนการสอนน่าจะมีความเป็นอิสระมากขึ้น เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ความคิดความสามารถอย่างเต็มที่ เพราะหลาย ๆ คณะวิชาใน มหาวิทยาลัยศิลปากร เช่น คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ ฯ น่าจะมีลักษณะของความเป็นอิสระในการเรียนของนักศึกษา ทั้งนี้เห็นว่าผู้สอนมีส่วนอย่างมากในการหาวิธีการสอนที่เหมาะสม เช่น อาจจะมีการมอบหมายงานที่มีลักษณะเป็นรายบุคคลมากขึ้น เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ใช้ความคิด ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงการให้นักศึกษารู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัย แบบการเรียนของนักศึกษา โดยใช้ตัวแปร เรื่องอื่น ๆ บ้าง เช่น เรื่องของเศรษฐกิจ รายได้ และภูมิหลัง เป็นต้น
2. ควรวิจัยแบบการสอนของอาจารย์ และหาความสอดคล้องกับแบบการเรียนของนักศึกษา
3. ควรวิจัยหรือศึกษาลักษณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร โดยอาจแยกตามสาขาวิชา หรือคณะวิชา เช่น จิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ทัศนศิลป์ เป็นต้น เพราะสามารถจะนำมาใช้อ้างอิงประกอบการทำวิจัยเรื่องต่าง ๆ เช่น แบบการเรียน ของนักศึกษา ได้เป็นอย่างดี เพราะลักษณะนักศึกษาที่แตกต่างกัน ย่อมอาจส่งผลต่อแบบการเรียน หรือแบบการใช้ชีวิต ของนักศึกษา ที่ต่างกันได้

4. ควรวิจัยแบบการเรียนรู้ ของนักศึกษาแยกเป็นคณะวิชาเฉพาะลงไป จะทำให้เห็นแบบการเรียนรู้ที่แท้จริง ของแต่ละคณะ หรือสาขาวิชาได้ดีกว่าภาพรวม โดยเฉพาะคณะวิชาที่น่าสนใจ เช่น คณะวิชาด้านศิลปะ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย